

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування

ДОБРОВОЛЬСЬКА ЛЮДМИЛА ВОЛОДИМИРІВНА

УПРАВЛІННЯ ПЕРСПЕКТИВНИМ РОЗВИТКОМ МІСТА В
УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття наукового ступеня
магістра публічного управління

Миколаїв – 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах реформи децентралізації в Україні, постає питання переформатування підходів до стратегічного планування розвитку міста не залежно від його формату. В сучасних ринкових умовах, місто має бути конкурентоспроможним та забезпечувати реалізацію прав та свобод територіальної громади на належному рівні. Маючи відповідну нормативно-правову базу, плануючи бюджет, володіючи певною системою ресурсів, в результаті децентралізації муніципальні утворення отримали можливість самостійно визначати перспективи свого розвитку, стимулювати залучення інвестицій та підвищення рівня соціального забезпечення громадян.

Світовий досвід показує, що глобальні великі міста надали поштовху динаміці розвитку територій та регіонів, коли такі міста стали невід'ємною частиною світової економічної системи. Такі глобальні тенденції та тренди примушують сучасні міста здійснювати пошук оптимальних стратегій свого гармонійного розвитку, змінюючи критерії та підходи до планування, управління чи співпраці.

В умовах реформи децентралізації українські міста також потребують нових підходів до свого гармонійного розвитку. Делегування ширшого об'єму влади та повноважень саме в регіони, надало можливість муніципальним утворенням стати самостійними акторами в економічній системі держави. Всі зазначенні положення окреслюють актуальність досліджуваної проблематики.

Незважаючи на те, що в українській науці питанню децентралізації відведена значна кількість досліджень (від визначення самого поняття до порівняння із світовими державами), проблемі специфіки управління перспективним розвитком міста в результаті реформи децентралізації приділено досить невелику кількість наукових розвідок. Так, теоретичні аспекти інституційного реформування органів місцевого самоврядування розглядає Г. Поченчук; управлінню стратегічним розвитком територіальних громад присвятила свою монографію Н. Сментина; господарські повноваження органів місцевого самоврядування як передумову партнерства влади і бізнесу розглядає О. Тарасевич; особливості формування міського бюджету в умовах децентралізації розкривають Ю. Немец, З. Сірик, А. Яремко. Безпосередньо питанням територіально-просторового планування займаються Г. Жаворонкова, Л. Кутідзе, Є. Маруняк, О. Сокіл та інші.

Мета та завдання дослідження. Метою даної наукової праці є комплексне дослідження особливостей управління перспективним розвитком міста в умовах децентралізації.

Відповідно до поставленої мети, вирішення потребують такі *завдання*:

- визначити теоретико-методологічні засади дослідження управління перспективним розвитком муніципального утворення в умовах децентралізації;
- охарактеризувати методи формування перспективного плану розвитку міста;
- з'ясувати особливості здійснення оцінки та вибору ефективних механізмів реалізації стратегічного плану розвитку міста;
- показати специфіку взаємодії органів місцевого самоврядування та господарюючих суб'єктів у реалізації міських проектів і програм;
- розглянути бюджет міста як вирішальну ланку реалізації стратегічного плану розвитку міста;

- надати висновки та практичні рекомендації щодо досліджуваної тематики.
Об'єктом дослідження є процес децентралізації в державі.

Предметом дослідження виступає управління перспективним розвитком міста в умовах децентралізації.

Методи дослідження. У процесі виконання поставлених завдань в роботі застосовано ряд **методів дослідження**. Серед загальнонаукових методів дослідження використанні аналіз і синтез, збір, обробка та аналіз матеріалів з даної тематики, метод узагальнення та метод аналогії. Зі спектру спеціальних методів дослідження – порівняльний, структурний та системний аналіз.

Порівняльний метод використовувався для дослідження різних підходів до визначення та операціоналізації основних понять дослідження – «перспективний план розвитку», «стратегія розвитку», «збалансований розвиток міста» тощо. Також даний метод у сукупності із історичним методом дослідження надав змогу провести порівняння щодо формування стратегічного плану розвитку муніципальних утворень в європейських країнах та Україні. Методи системного та структурного аналізу використовувались при дослідженні нормативно-правової бази щодо основних напрямків діяльності міста, а також щодо особливостей співпраці органів місцевого самоврядування з недержавними структурами. Також в процесі дослідження був застосований комплексний підхід, що передбачає взаємо доповнення методів дослідження та дозволяє розглядати досліджувані процеси і явища в їх єдності і різноманітності.

Наукова новизна одержаних результатів одержаних результатів полягає в тому, що на теоретичному рівні у вітчизняній науковій літературі було системно та концептуально досліджено особливості управління перспективним розвитком міста в умовах децентралізації. У межах проведеного дослідження обґрунтовано теоретичні положення:

уперше:

- розроблено основні критерії збалансованого розвитку для українських міст, що враховують результати реформи децентралізації;
- здійснено порівняльну характеристику особливостей участі населення у виробленні стратегії розвитку міста в європейських та українських містах (на прикладі міст Мадрида та Миколаєва);

удосконалено:

- визначення понять «перспективний розвиток міста», «збалансований розвиток міста», «стратегічне планування»;
- основні підходи щодо взаємодії органів місцевого самоврядування та господарюючих суб'єктів в реалізації міських проектів;
- систему оцінки та вибору ефективних механізмів реалізації стратегічного плану;

набуло подальшого розвитку:

- методика та понятійний апарат дослідження процесів та механізмів управління перспективним розвитком міста в умовах децентралізації.

Теоретична та практична значущість отриманих результатів полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані для викладання курсів «Публічна політика», «Публічне управління», «Стратегічне управління», «Публічна служба».

На практичному рівні результати дослідження можуть бути застосовані в роботі органів місцевого самоврядування та громадських організацій. Також при проведенні

круглих столів, семінарів та наукових дискусій, а Програма тематичного короткотермінового семінару (тренінгу) «Управління перспективним розвитком міста в умовах децентралізації» (Додаток Б) – для підготовки публічних службовців.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були представлені у вигляді тез доповіді всеукраїнської науково-методичної конференції «Могилянські читання – 2019: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (Миколаїв, 2019).

Структура роботи зумовлена її метою, та завданням і складається зі вступу, трьох розділів, що мають по три підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 107 сторінок, з яких 88 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження, визначено мету та завдання, окреслено об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано основні методи, сформульовано наукову новизну та практичне значення дослідження. Наведено результати апробації дослідження та особистий внесок здобувача.

У першому розділі *«Теоретико-методологічні основи дослідження управління перспективним розвитком муніципального утворення»* розкрито стан наукової розробки проблеми та джерельну базу дослідження, а також охарактеризовано особливості зарубіжного досвіду територіального планування та критерії збалансованого розвитку міста на сучасному етапі.

У підрозділі 1.1. *«Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження управління перспективним розвитком міста»* окреслено основні етапи вивчення питання перспективного розвитку міста в умовах децентралізації у вітчизняному та зарубіжному науковому дискурсах.

У світовій та вітчизняній науці проблема управління перспективним розвитком міста все більше стає предметом наукових дискусій. Проте, в українському науковому дискурсі майже відсутні комплексні дослідження з даної проблематики. Отже, стан наукової розробки проблеми включає два блоки: перший – напрацювання із означеної проблематики закордонних дослідників, другий – вітчизняних. Серед когорти закордонних дослідників варто відмітити напрацювання щодо означеної проблематики в наступних напрямках: стратегічне планування розвитку міст (Ф. Дафна, Г. Кларк, С. Расоалінемаш, Н. Бадарулзаман, М. Джафар, А. Хуовілла, П. Бошп, М. Айраксіненк); економічні детермінанти розвитку міст (Дж. Вандерліу, К. Жармон, М. Пеннінгтон, Т. Соуерс і Т. Девіс, А. Дробняк); загальні риси територіального планування в країні на різних рівнях (А. Комаровська, А. Пеккіне, Р. Расюліс, Й. Цепурнайт, М. Краєвська, С. Зробек, М. Субич-Ковач); громадська участь в управлінні муніципальними справами (К. Канті та К. Куокканен).

Серед вітчизняних досліджень варто відзначити декілька груп вчених, які працювали в сфері стратегічного планування розвитку територіальних громад та їх соціально економічних систем – О. Берданова, В. Вакуленко, І. Валентюк, А. Ткачук, а також – М. Зверяков, А. Ковальов, Н. Сментина. В свою чергу проблема стратегічного територіального (просторового) планування розкрита в працях Г. Жаворонкової, Л. Кутідзе, Є. Маруняк, О. Петраковської та ін. Питання щодо особливостей державного

регулювання сталого розвитку в Україні та окремих містах досліджували К. Артюшок, З. Бурик, а особливості громадської участі в прийнятті рішень – І. Абрам'юк, Г. Поченчук, О. Сергієнко, О. Тарасевич та ін.

Джерельна база дослідження складається із п'яти груп: 1) міжнародні нормативно-правові акти; 2) законодавчі та підзаконні акти зарубіжних країн; 3) законодавчі та підзаконні акти України; 4) програмні документи органів місцевого; 5) інформаційні ресурси та платформи органів місцевого самоврядування, зокрема сайт Миколаївської міської ради, сайт Львівської міської ради, сайт Ресурсного центру ГУРТ.

Отже, у сучасних швидких процесах урбанізації та міграційних потоків, все більшої актуальності набувають питання ресурсів, а точніше – їх раціонального та доцільного використання, а також створення сприятливих умов для соціальної безпеки громадян. Всі ці аспекти є ключовими у дослідженнях щодо перспективного розвитку міста.

У підрозділі 1.2. *«Зарубіжний досвід територіального планування»* мова йде про кращі практики територіального планування зарубіжних країн. Для цього були обрані країни з унітарною формою державного устрою, що також пройшли шлях децентралізації. Для порівняння було обрано критерії: унітарна форма державного устрою членство в Європейському Союзі, реформа децентралізації та універсальні системи територіально-просторового планування. Зокрема, до порівняння запропоновано такі держави як Польща, Литва, Словенія.

В категоріальному апараті для європейських країн в контексті визначення самого поняття муніципального планування, використовуються терміни – просторове планування та територіальне планування. Перше передбачає переважно використовується для характеристики окремої країни, а друге – в контексті політики Європейського Союзу.

В процесі виконання дослідження встановлено, що система просторового планування в Польщі охоплює три основних рівні – загальнодержавний, регіональний та муніципальний. На кожному рівні існує своя система планування, проте всі рівні взаємопов'язані та відповідні документи мають узгоджуватися із Концепцією національного просторового розвитку – 2030.

Для Литви принципово важливим є питання створення загальної концепції територіального планування, що мала б відбивати основні прагнення до розвитку регіонів та держави в цілому. Територіальне планування має здійснюватися на основі принципів узгоджуваної, соціальної безпеки та залучення громадян до прийняття рішень. Як результат має стати відкриття нових інвестиційних потоків та розвиток бізнесу.

В свою чергу в системі територіального планування Словенії виділяють національний рівень та муніципальний. Регіональний рівень як такий відсутній, проте замість нього існує субнаціональний рівень, що представлений агенціями національного розвитку, які можуть ініціювати створення та підготовку міжмуніципальних регіональних просторових планів, хоча місцеві громади повинні в основному розпочати їх підготовку. Субнаціональний рівень є зв'язковою ланкою між національним та муніципальним рівнями. В свою чергу муніципалітети дозволяють утворювати міжмуніципальні асоціації для підготовки своїх регіональних просторових планів, але на практиці це трапляється не часто. Така система планування має сприяти залученню інвестицій до Словенії та забезпечити економічний розвиток держави в складі Європейського Союзу.

У підрозділі 1.3. *«Критерії збалансованого розвитку міста на сучасному етапі»*

визначено основні критерії сталого розвитку міста та надано визначення основним поняттям. Так, збалансований розвиток міста залежить від політики муніципалітетів і зорієнтований в таких питаннях: просування та залучення інвестицій, створення фінансових стимулів, підтримка стандартів сталого розвитку; сприяння конкурентному відбору кращих проектів збалансованого розвитку міста; налагодження партнерських відносин для подолання обмежень щодо ресурсів, а також створення необхідної динаміки для мобілізації партнерських інвестиційних програм на цільові проекти.

Результати збалансованого розвитку міста мають бути конвертовані в об'єктивні показники, а для цього створюється певна система індикаторів. Але на сьогодні досить важко сформулювати універсальну систему критеріїв, оскільки кожне місто має свої особливості розвитку та інвестиційний клімат. Проте, такі індикатори необхідні для встановлення прозорості в управлінні, залучення інвестицій, здійснювати управління міськими проектами, для оцінки ефективності роботи міста в різних районах і як орієнтир у прийнятті рішень.

Сучасні підходи до збалансованого розвитку міст все більше ставлять перед міжнародною спільнотою проблему вимірності основних критеріїв розвитку. Глобальна конкуренція міст призвела до втручання в соціально-економічні процеси екологічних аспектів. Відповідно, збалансований розвиток міста – це система певних чинників, що сприяє гармонійному, ефективному та раціональному використанню природних ресурсів для якісної зміни соціально-економічного становища міста. В цілому, існує два основних підходи до використання чинників сталого розвитку міста – частковий та загальний. Перший показує розвиток окремих складових міста, другий – стійкість соціально-економічного розвитку.

Другий розділ «Методи формування перспективного плану розвитку міста в умовах децентралізації (на прикладі міста Миколаєва)» присвячений стратегіям перспективного розвитку міста, методам вибору цілей та напрямів перспективного соціально-економічного розвитку міста, а також формам участі населення у виробленні стратегії розвитку міста.

У підрозділі 2.1. «Стратегія перспективного розвитку міста» визначено, що сучасні умови розвитку міст вимагають від керівників нових форм управління, що мають ґрунтуватися на перспективному баченні соціально-економічного розвитку із можливим прогнозуванням основних ризиків. Таке перспективне бачення має бути втілене в концепції стратегічного розвитку міста і відповідати принципам безпеки, відповідальності та патріотизму. Реалізація концепції стратегічного розвитку можлива із використанням такого інструменту як стратегічне управління – можливість громадянського суспільства, територіальної громади брати активну участь у виробленні стратегії розвитку своєї місцевості. В свою чергу в основі стратегічного управління є створення стратегічного плану розвитку міста – документу, який фіксує прагнення місцевих органів влади та громадян до співпраці. В місті Миколаєві розроблена Програма організації підтримки і реалізації стратегічних ініціатив та підготовки проектів розвитку міста Миколаєва на період 2016-2019 років, що передбачає аналіз основних проблем, шляхи їх вирішення та можливі очікування. Також передбачена певна система індикаторів. Але, попри очікування, для Миколаєва залишається проблемним позитивне позиціонування міста – створення ефективного бренду, який сприяв би залученню нових інвестицій;

Підрозділ 2.2. «Методи вибору цілей і напрямів перспективного соціально-економічного розвитку міста» розкриває особливості цілепокладання при стратегічному плануванні. У підрозділі зазначається, що реалізація стратегічного плану розвитку міста можлива за умови правильного цілепокладання та обрання ефективних методів впровадження соціально-економічного розвитку міста. В процесі організації стратегії розвитку міста мають брати участь не лише представники місцевої влади, а й територіальна громада. Так, кількість суб'єктів соціально-економічного розвитку міста залежить від рівня урбанізації, соціально-економічних показників, культурно-освітнього потенціалу, технічно-комунікаційних зав'язків тощо. В науковому дискурсі запропоновано декілька моделей міст за напрямками соціально-економічного розвитку: міста швидкого економічного зростання; міста екологічного мислення; міста з оптимальними бюджетовитратами; міста із сильною командою муніципальних службовців тощо.

У підрозділі 2.3. «Форми участі населення у виробленні стратегії розвитку міста» висвітлюються ідеї, що сучасні методи успішного управління містом передбачають активне залучення громадян до прийняття рішень за допомогою різноманітних форм участі – місцевий референдум, загальні збори громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання, органи самоорганізації населення, громадські ради, залучення громадських організацій до вирішення проблем громади через підтримку їхніх проектів та ініціатив. Проте, сучасні інформаційно-комунікаційні технології все більше орієнтують міста створювати та розвивати систему електронного врядування (зокрема, в місті Миколаєві діє «Єдиний веб-портал територіальної громади міста», а також Call-центр – електронна система звернень). Але, відкритим залишається питання усвідомлення самими громадянами важливості їх активності для майбутнього розвитку міста.

Третій розділ «Вдосконалення методів та практики реалізації перспективного плану міста» розкриває особливості здійснення оцінки і вибору ефективних механізмів реалізації стратегічного плану, взаємодії органів місцевого самоврядування та господарюючих суб'єктів у реалізації міських проектів і програм, а також специфіку бюджетування в умовах стратегічного планування. В розділі надано основні рекомендації щодо реалізації перспективного плану міста.

У підрозділі 3.1. «Оцінка і вибір ефективних механізмів реалізації стратегічного плану» зазначається, що успішна реалізація перспективного плану міста залежить від обраних механізмів та методів реалізації, проведеної системи моніторингу та оцінки. На сьогодні, в Україні відсутній єдиний підхід як до проведення моніторингових кампаній, так і до здійснення системи оцінювання. Досить часто самі представники місцевої влади не розуміють відмінність понять «стратегічне планування» та «стратегічний план», не можуть об'єктивно здійснити систему оцінки (інколи за відсутності потрібної інформації). Тому доречно було б створити освітні програми для публічних службовців стосовно особливостей стратегічного планування та безпосередньо створення стратегічного плану. Також необхідним вбачається розроблення методики проведення моніторингу та оцінки результатів впровадження стратегічного плану.

У підрозділі 3.2. «Взаємодія органів місцевого самоврядування та господарюючих суб'єктів у реалізації міських проектів і програм» визначено, що для успішного формування та впровадження стратегічного плану розвитку міста необхідне комплексне бачення проблем та перспектив міста, запорукою чого є спільна робота органів місцевого

самоврядування та суб'єктів господарювання. Така співпраця має ґрунтуватися на принципах законності, відкритості та прозорості. Вважаємо доцільним запропонувати створювати пільгові програми для бізнес структур щодо залучення інвестицій в регіон (це можуть бути податкові пільги в межах повноважень органів місцевого самоврядування чи пільги в сфері житлово-комунальних послуг); залучати до роботи над стратегічним планом розвитку міста наукові установи та інститути, щоб враховувати інноваційні підходи до розбудови міста; також корисним є європейський досвід залучення творчого потенціалу міста до створення соціально-економічних програм розвитку.

У підрозділі 3.3. «Бюджет міста як вирішальна ланка реалізації стратегічного плану» зазначено, що інноваційні підходи мають бути використані не лише у створенні стратегічного плану розвитку міста, а й у здійсненні бюджетування. Зокрема, мова йде про програмно-цільове бюджетування – планування конкретної суми під конкретну програму розвитку. При чому, тут мають вказуватися не сфери чи напрямки витрат, а конкретні програми. В даному підході до бюджетування важливим є правильне цілепокладання, оцінка та вимірюваність результатів. Проте, такий метод має і свої недоліки – може не враховувати додаткові ризики, що виникають в процесі реалізації плану. Оскільки, програмно-стратегічне планування тільки набирає популярності при плануванні місцевих бюджетів, є необхідність створення методики програмно-стратегічного планування місцевих бюджетів.

ВИСНОВКИ

У магістерської роботі на підставі отриманих результатів зроблено такі висновки та внесені пропозиції:

1. Необхідною умовою розвитку сучасного міста є створення стратегічного плану – документу, що передбачає основні напрями та заходи щодо соціально-економічного розвитку міста. В сучасному глобалізованому світі все більше виникають міста нового формату – «розумні міста», «міста орієнтовані на збереження екології», «ресурсозберігаючі міста» та ін., тому в сучасному науковому дискурсі виникла необхідність формування нових підходів до розвитку міста. Закордонні теоретики та практики муніципального управління прагнуть розробити успішну формулу гармонійного розвитку міста – за мінімальної кількості витрачених ресурсів, отримати максимальний прибуток. В українській науці ці питання залишаються відкритими. Тому, розглядаючи стан наукової розробки проблематики було використано дослідження закордонних експертів та науковців за наступними напрямками: стратегічне планування розвитку міст, економічні детермінанти розвитку міст, загальні риси територіального планування в країні на різних рівнях, громадська участь в управлінні муніципальними справами. Серед українських дослідників в основному є праці орієнтовані на економічний аспект перспективного розвитку міста. Джерельна база дослідження містить п'ять основних груп: 1) міжнародні нормативно-правові акти; 2) законодавчі та підзаконні акти, програмні документи зарубіжних країн; 3) законодавчі та підзаконні акти України; 4) програмні документи органів місцевого самоврядування; 5) інформаційні ресурси та платформи органів місцевого самоврядування. В процесі дослідження було надано авторське визначення основних категорій: перспективний розвиток міста (спільне бачення місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування, територіальної громади вектору соціально-економічного вдосконалення міста, із реальними показниками

результативності впровадження перспективного планування); збалансований (сталий) розвиток міста (розвиток муніципального утворення, який відповідає потребам сьогодення без шкоди ресурсному потенціалу майбутнього); стратегічне планування (мистецтво формулювання можливих стратегій розвитку міста, їх реалізації та оцінки їх впливу). Крім того, зроблено висновки, що в Україні відсутня цілісна методика просторового планування, яка б дозволила створювати стратегічні плани розвитку міст і зменшити економічні відмінності між містами. В основі такої методики мають бути принципи екологічної безпеки, захисту національно-культурної спадщини, пріоритет суспільних інтересів над приватними. Також в ході дослідження було запропоновано авторський варіант критеріїв збалансованого розвитку міста на основі безпекового фактору;

2. Розглядаючи методи формування перспективного плану розвитку міста в умовах децентралізації, зазначено, що одним із важливих етапів розвитку міста є стратегічне планування. Стратегічний розвиток регіону в цілому і міста зокрема, має відповідати загальнодержавному стратегічному вектору розвитку і ґрунтуватися на таких принципах безпеки (забезпечення безпекового фактору для громадян, держави та бізнесу – повага та захист прав людини та громадянина; захист приватної власності та прозорість інвестицій; захист державного суверенітету та кордонів; екологічна безпека; захист вразливих верств населення і т.д.); відповідальності (надання повного спектру послуг всім громадянам України не залежно від статі, кольору шкіри, раси, віросповідання, політичних переконань, етнічного чи соціального походження); патріотизму (формування та виховання почуття гордості, любові та поваги до своєї Батьківщини та батьківщини). Стратегічне планування розвитку міста – це цілісна концепція, що включає не лише залучення інвестицій, а й розвиток культурної сфери, створення умов для залучення молодіжного потенціалу щодо прийняття рішень, що стосуються майбутнього міста. Проблемним аспектом в стратегічному курсі міста Миколаєва означено не достатню кількість заходів щодо покращення іміджу міста та втілення ідей щодо бренду міста;

3. Запорукою успішної реалізації стратегічного планування є правильне цілепокладання та чітке визначення основних напрямів соціально-економічного розвитку міста. В залежності від цілей соціально-економічного розвитку міста та методів досягнення цих цілей, автором пропонується типологія сучасних економічно розвинених міст: міста швидкого економічного зростання (ці міста орієнтовані на швидке нарощення економічного потенціалу шляхом розвитку науково-технічних показників); міста екологічного мислення (економічний розвиток міста ґрунтується на оптимальному підході до екології); міста з оптимальними бюджетовитратами (даний вид міст має незначний бюджет і обмежені джерела його наповнення, тому економічне зростання таких міст ґрунтується на правилі «отримати максимум, використовуючи мінімальні ресурси»); міста із сильною командою муніципальних службовців (економічний розвиток таких міст визначають муніципальні службовці, які утворюють сильну високоефективну команду, створюють робоче середовище, де всі працівники відповідають за свої дії та діють як один злагоджений механізм). Також, було означено, що в сучасній науці існує два основних підходи до перспективного планування – класичний (економічний) та інноваційний (поза економічною сферою). Інноваційний підхід передбачає залучення інвестицій поза економічною сферою, залучаючи творчий потенціал міста до соціально-економічного планування. Для українських міст більше характерна класична модель ніж інноваційна;

4. Розглядаючи специфіку взаємодії органів місцевого самоврядування та господарюючих суб'єктів у реалізації міських проектів і програм, варто зазначити, що в Україні за відсутності єдиної методики щодо стратегічного планування, немає і чітких механізмів залучення бізнес структур до процесу планування перспективного розвитку міста. В процесі дослідження зроблено висновок, що основою для ефективної співпраці органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання має стати договір про партнерство. Крім того, запропоновані наступні механізми здійснення співпраці: створення пільгової програми місцевими органами влади для суб'єктів господарювання щодо місцевих податків; організація пільгової програми щодо користування земельними ресурсами (плата за оренду чи з оренди); проведення різного роду конкурсних заходів щодо естетичного оздоблення міста; залучення суб'єктів господарювання до благодійних акцій та меценатських вкладень тощо;

5. важливе місце в плануванні соціально-економічного розвитку міста посідає процес бюджетування, відповідно до якого і складається стратегічний план розвитку міста. В процесі реалізації стратегічного плану розвитку до формування бюджету оптимальним є метод програмно-цільового бюджетування, оскільки він забезпечує покращення планування щодо надання послуг; допомагає в подоланні корупції через збільшення прозорості; виконує комунікаційну функцію між муніципалітетом і мешканцями; сприяє підвищенню ефективності управління і покращує контроль. Основний принцип даного методу – фінанси розподіляються по окремим програмам, а не в цілому на весь період планування. Такий підхід дозволяє оцінити ефективність запропонованої програми, хоча і має деякі недоліки – може не враховувати ризики та особливості співвідношення витрат та отриманих результатів.

6. В результаті дослідження запропоновано наступні практичні рекомендації:

- створювати пільгові програми для бізнес структур щодо залучення інвестицій в регіон;
- співпрацювати з науковими установами та інститутами з питань інноваційних підходів до стратегічного планування розвитку міста, зокрема, залучати творчий потенціал міста до створення соціально-економічних програм розвитку;
- активно співпрацювати із молоддю, надавати можливість висловлювати своє бачення розвитку міста; така співпраця може бути реалізована через різного роду молодіжні проекти, конкурси та гранти;
- створити освітні програми для публічних службовців із питань стратегічного планування та програмно-цільового бюджетування (Додаток 2);
- створити загальну методику стратегічного планування соціально-економічного розвитку міст із чітким окресленням механізмів моніторингу та оцінки результатів впровадження стратегії;
- в науковій сфері продовжувати дослідження щодо визначення критерії збалансованого розвитку міст.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ

1. Добровольська М.В. Стратегія перспективного розвитку міста в умовах ринкової економіки / М. В. Добровольська // Могилянські читання – 2019 : Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти : XXI

Всеукр. наук.-метод. конф.: тези доп. Публічне управління в Україні в умовах децентралізації влади та наближення її до європейських стандартів. Миколаїв, 11-16 листоп. 2019 р. / ЧНУ ім. П.Могили. – Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. П.Могили 2019. – С. 83-85.

АНОТАЦІЯ

Добровольська Л. В. Управління перспективним розвитком міста в умовах децентралізації. – На правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття освітнього ступеню «магістр». Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2019.

Дане дослідження присвячене особливостям управління розвитком міста в умовах децентралізації. Актуальність дослідження окреслена тим, що в сучасних умовах ринкової економіки провідні міста світу стають повноправними учасниками міжнародних економічних відносин зі своїм баченням глобального розвитку. Такі питання глобального характеру як глобальна економіка, загрози соціальній інтеграції населення, перенаселення міст, міська екологія ставлять перед містами нові виклики у територіальному чи просторовому плануванні.

Для України в умовах децентралізації, питання стратегічного розвитку міст є особливо актуальним. Сучасні вимоги до успішного розвитку міста потребують нових підходів в плануванні територіального розвитку. Оскільки в результаті децентралізації міста отримали значно більше повноважень, збільшилась і відповідальність за прийняття рішень щодо розвитку та ефективної діяльності, що має супроводжуватися активною участю громадян у виробленні стратегії розвитку міста. В ході дослідження було розкрито основні моделі зарубіжного досвіду територіального планування. Звернено увагу, що для європейських міст є два підходи планування розвитку міста – просторовий та територіальний. Також було визначено основні критерії збалансованого розвитку міста на сучасному етапі. В контексті даного дослідження, для повного розкриття його предмету, охарактеризовано стратегії перспективного розвитку міста та основні підходи до їх формування, використовуючи світовий та український досвід. Для європейських країн характерним є високий рівень участі населення у виробленні стратегії розвитку міста. Тому для України європейські моделі можуть стати прикладом при формування ефективних стратегій соціально-економічного розвитку міста.

В результаті дослідження з'ясовано, що важливим елементом розвитку сучасного міста є його брендинг, що може мати два варіанти втілення – місто-бренд та місто – виробник бренду. Політика брендингу міста орієнтована на залучення нових інвестицій, збільшення туристичних потоків.

Практичною складовою даного дослідження є розкриття особливостей застосування методів та практики реалізації перспективного плану м. Миколаєва, що має включати оцінку та вибір ефективних механізмів реалізації стратегічного плану розвитку та бюджету міста; специфіку взаємодії органів місцевого самоврядування та господарюючих суб'єктів у реалізації міських проектів і програм.

Ключові слова: перспективний розвиток міста, просторове планування, територіальне планування, стратегічне планування, децентралізація, бюджет міста.

SUMMARY

Dobrovol'ska LV Management of prospective city development in the conditions of decentralization – Manuscript.

Graduate work for obtaining an educational degree «Master». Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2019.

This research deals with the peculiarities of managing urban development during decentralization. The relevance of the study is outlined by the fact that in modern market economy the leading cities of the world become full participants in international economic relations with their vision of global development. The global issues (such as the global economy, threats to social integration, urban overpopulation, urban ecology) are making new challenges for cities in territorial or spatial planning.

The issue of strategic urban development is particularly relevant to Ukraine in the context of decentralization. Modern demands for successful city progress require new approaches in planning territorial development. As the result of decentralization, cities have received not only much more authority, but also more responsibility for decision-making on development and effective activity. This should be accompanied by active participation of citizens in making of the development strategy of the city. The study revealed the basic models of foreign experience of territorial planning. It is pointed out that there are two approaches to urban development planning for European cities – the spatial and territorial ones. The main criteria for the balanced development of the city at the modern stage were also determined. For full consideration of the subject of research, there were characterized the strategies of prospective development of the city and the main approaches to their formation taking into account Ukrainian and world experience. The high level of participation of the population in making strategy of city development is typical for European countries. Therefore, the European models can become an example for Ukraine in formulating effective strategies for socio-economic development of the city.

The study found that an important element of the modern city is its branding, which may have two embodiments – the city-brand and the city-manufacturer of brand. The city's branding policy is focused on attracting new investments and increasing tourist flows.

The practical component of this study is to disclose the peculiarities of the application of methods and practice of implementing the prospective plan of Mykolaiv. It should include evaluation and selection of effective mechanisms for implementation of the strategic development plan and the city budget; specifics of interaction of local self-government bodies and business entities in the implementation of urban projects and programs.

Key words: perspective city development, spatial planning, territorial planning, strategic planning, decentralization, city budget.